

A KECSKEMÉTI KIS CSODÁRÓL¹

Első pont – köszönet

A *kecskeméti kis csodáról* címet adtam ennek a dolgozatnak, de nyugodtan írhattam volna *nagy csodát* is – hiszen egyáltalán nem kicsi teljesítmények húzódnak meg a bemutatásra váró módszertani kiadványok mögött.

Nagy dolog jól csinálni valamit, s még nagyobb dolog, hogyha tapasztalatainkat tovább is tudjuk adni. Kevesen képesek erre. Módszertani segítségként példaértékű az előttem lévő három könyv, valós tapasztalatokon nyugvó, ha úgy tetszik, jó példák gyűjteménye. Példázata egy hosszú ideje tartó, együttműködésen, partnerségen alapuló, rendkívül innovatív szakmai munkának – amelynek hatása túlmutat a Kecskeméti Ifjúsági Otthon szűkebb értelemben vett tevékenységi körén. Számtalan példa igazolja, hogy egy-egy településen, vagy egy csoport életében mindig van egy olyan kohéziós erejű személyiség, aki a tevékenység kovásza. Már nem először, a közel másfél évtizedes ismeretségünk alatt, úgy gondolom, hogy a Kecskeméti Ifjúsági Otthon nagyon jó dolgok kovásza, munkatársi gárdája pedig – ha maradunk a hasonlatnál – a pékje is. A kisült kenyér pedig táplálékul szolgál.

Mindig örömmel tölt el, ha azt látom, hogy gyarapodik a tudástár, ami lenyomatául szolgál a jelennek, és segíti/segítheti az utánunk jövő nemzedék munkáját. Most nagyszerű három kötetet tartok a kezemben, amelyek jelentős segítséget nyújtanak másoknak, vagyis tökéletesen megfelelőnek a *módszertani kiadvány* kritériumainak.

¹ A szöveg a HOL-MI (2011. november 12-én, Kecskeméten megrendezett) módszertani rendezvény könyvbemutatóján hangzott el.

Nyilván nem született volna meg ez a három kis kötet, ha nincs egy remek pályázati lehetőség, amely teret nyitott a közösségi művelődést, a tehetséggondozást segítő akcióknak, elképzeléseknek – és azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a Kecskeméti Ifjúsági Otthon munkatársi gárdája *képes volt* ezeket a pályázatokat megírni, sikerre vinni. (Akik találkoztak már ilyen típusú pályázatokkal, vagy más európai uniós pályázattal, tudják, hogy ez nem is olyan könnyű feladat.)

Először tehát köszönetet kell mondanunk, hogy megszületettek a kiadványok.

A kötetekről – dióhéjban

Versmondók találkozója

Lépésről-lépésre akarok haladni, de, mivel hozzám legközelebb a *Versmondók találkozója* című kiadvány áll – magam is versmondogató ember lévén –, a sorrend szubjektív.

Munkakörömből adódóan is nagyon sokszor találkozom versmondó versenyekkel, tapasztalatból ismerem tehát a szervezés nehézségeit, buktatóit. S hogy nem feltétlenül és nem mindig az a lényeg, hogy a versmondói teljesítmények legyenek kiemelkedők – sokkal többet számít a költészet, a vers népszerűsítése, hogy alkalmat teremtünk a költészet népszerűsítésére, az igazi irodalmi értékekkel való találkozásra...

Miért fontos a versmondás – mint művészeti aktivitás?

Ha igazolásokat keresünk, egy, a 21. században rendkívül népszerű szót kell előcitolnunk: *kompetencia*. A kifejezés manapság összefoglalja és iga-

zolja mindazon dolgokat, amelyeket régebben elég volt lelkesedve érezni. Hogy mennyi mindent tanít a költészet, emberi tartást, világlátást, erkölcsi igazságokat, fejleszti a ritmusérzékét, zenét, szépséget közvetít. Ma már senki nem kételkedik abban, hogy a művészeti nevelésnek, ezen belül a versmondásnak, milyen fontos szerepe van; hogy egyértelműen kimutathatóak pozitívumai a személyiség és a kompetenciák fejlesztésében, a magyar nyelv elsajátításában és pontos használatában, az anyanyelvhez való viszony fejlesztésében stb.

De azon túl, hogy a versmondás ennyi mindent megtanít, közvetíti a magyar és az egyetemes irodalom legnagyobb értékeit azoknak, akik nyitottak erre. A nyelv pontosabb használata, az érzelmek megfelelő intenzitású kifejezése, a szöveg rejtettebb mélységű tartalmainak megértése a gondolkodást is fejleszti. Vagyis nyugodtan állíthatjuk, hogy a versmondás általános képesség- és kompetenciafejlesztő módszer. A kompetenciák pedig a mindennapi életben hasznosítható, velünk élő képességek, amelyek fejlesztése az emberi élet minősége, a társadalom fejlődése és az egyén életsikere szempontjából sem elhanyagolható.

A *versmondók találkozója* című kiadvány – amely Kulcsár Marianna munkája – olyan praktikus kézikönyv, amely sokat segít a közművelődésben dolgozó kollegáknak éppúgy, mint az iskolai versmondó versenyek szervezőinek, de akár a civil szféra hasonló kezdeményezéseit megvalósítóknak is. A pályára kerülő művelődésszervezők sokszor nem is sejtik, hogy az iskolában tanultak s az élet milyen messze vannak egymástól, ezért a fiataloknak bizonyosan nagy segítség egy effajta „mankó”. A tapasztaltabbaknak pedig példát nyújthat arra, hogy egy régóta rutinszerűen megvalósított rendezvényt miképpen lehet megújítani. Kulcsár Marianna összegzése – amely munka nagy összefogáson alapuló csapatmunka eredményét is dicséri – olyan innováció, amely mindenképpen hasznos és figyelemreméltó.

Számomra, aki az elmúlt másfél évtizedben évente tucatnyi versmondó verseny részese voltam, a kiadványt olvasva meggyőzően igazolódott, hogy a Versmondók Találkozója igazi versünnep. Hogy olyan újításokat valósított meg az Ifjúsági Otthon és munkatársi gárdája, amelynek segítségével bizonyítottan és élményszerűen erősítette a versmondáshoz, költészethez való látens kapcsolódást is. Sok gyermeket mozgatott meg, és hagyott bennük nyomokat a Találkozó.

Mitől is különleges ez a hosszú idő óta folyó rendezvény? Először is, mert megvalósított egy

nehéz feladatot, itt nem versenyről beszélünk, bár megmérettetésről van szó. Sikerült olyanná tenni a találkozót, hogy a gyerekek (és az iskolák) elfogadják a helyezések nélküli versengést (persze, itt is vannak fokozatok!).

Örömmel töltött el az is, hogy öntudatos alkotókkal állunk szemben, akik pontosan tudják, hogy *egyedülálló kiadványt* alkottak, olyat, amely ugyanakkor adaptálható, más körülmények között is működik. Egy nagyszerű gondolat- és kedv-ébresztő módszert leíró kiadvánnyal állunk szemben. A tartalom kitér arra, hogy hogyan is született meg a mára továbbadandó értékekkel bíró versmondó találkozó, s részletezi fejlődésének folyamatát. A legfontosabb, mint ahogy a másik két kötet alkotói folyamatában is nyakon csíphető, az *előkészítő szakas* – az alkotói erők mozgósítása, és a pontos váz kollektív megalkotásának figyelmes munkafázisa. Tetszik, hogy egységes szempontokat fogalmaztak meg – s a versmondó találkozó nem csupán egy alkalom, de tudatosan átgondolt, kialakított struktúra részeként, többek összefogásának köszönhetően valósult meg. Ez az összefogás adja a sokszínűségét és variabilitását, valamint az adaptálhatóságát is. Nem úgy kötődik egy személyhez, amit pedig sokszor látunk, tapasztalunk, hogy mintegy az ő szellemi (és féltékenyen őrzött!) tulajdona, de a közös alkotás örömet magán hordozó, nyitott, több személyiség által formált rendezvény.

Ha csupán a kötete koncentrálnunk, akkor elmondhatjuk, hogy átgondolt, jól strukturált kiadvány. Tiszta gondolatok, áttekinthető vázak. Foglalkozik minden lényeges kérdéssel, amelyek a gyerekek versmondásával és annak rendezvényeivel kapcsolatban felmerülnek. Különösen szimpatikusak az általános, de jól összeszedett praktikus tanácsok, még akkor is, ha természetszerűleg kicsit általánosabbra sikerültek. Nem feltétlenül kritika, de a beszédtechnikára vonatkozó rész, akárhonnán nézzük is, nem lehet revelatív, ám ugyanakkor, legalább szóba kerül, és hasznos lehet egy gyakorlatlanabb pedagógus számára is. (Nyilván a szerző és segítői pontosan tudják, hogy ezeket a gyakorlatokat csak a beszédtechnikában valamelyest jártasak tudják a gyerekek fejlesztése szempontjából jól használni, de sajnálatos módon, a felsőoktatásban nem nagyon tanítják meg őket erre. Épp ez az egyik értéke a kecskeméti versmondó találkozók sorának, hogy az előkészítő és lecsengető szakaszban a pedagógusoknak és szülőknek is nyújt inspirációt és némi alapismeretet.) Különösen hasznos – ha csupán kiindulópontnak tekintjük is – az a tematika, amelyet a versmondó műhelyeknek állí-

tottak össze, és egészen izgalmas a találkozók folyamat-tükrének leírása. Remekül hasznosíthatóak a forgatókönyvek, a drámás keretek és játékok, s a versmondók értékelési, motiválási módszerei, de elismeréssel kell szólnom a szervezési feladatok példaértékű összegyűjtéséről, áttekinthető összegzéséről, amely végigkíséri a folyamat feladatsorát, a legutolsó köszönőlevélig. (Egészen zárójelben, mert pirulok, hogy ezért dicséretet mondok, annyira természetesnek kéne lennie, pedig bizony sok-sok rendezvény után maradnak el az összegző megbeszélések és a köszönőlevelek – pedig jó szájízzel csak így lenne szabad lezárni egy-egy eseményt.)

Szimpatikus a rendkívül gondos, gazdag dokumentáció, a vélemények kis csokra, amit közzé adnak – a kicsik, nagyok, a pedagógus, a szülő és a versbarát szemszögéből... És figyelemre méltó a melléklet is.

A sikeres folyamat leírása is sikeres, jó példákat találunk a folyton megújuló, ám mégis az ismerősség érzetét adó keretekre – az oklevelek, elnevezések változására, a mindenben átsugárzó játékosra, amelyet a fantázia tesz könnyűvé és a megalapozott munka szárnyalóvá.

Átkötésként talán maradjunk a fantáziánál.

Fantázia drámajátzó táborok Parádfürdőn

Józsa Katalin és Tegyi Tibor a fenti címmel, Napló – Társnapló alcímmel és műfajmegjelöléssel összegezte a Kecskeméti Ifjúsági Otthon nyári táborainak tapasztalatait. A két vezető drámatanár élményszerű, személyes érintettségű naplóban rögzítette a legutolsó táborban folyó munkát. A kötet így egy konkrét megvalósulás és az előző gyakorlatok összegzése, amely igényes és következetes munka átadható példázataként jelenik meg.

A legnagyobbakat nyilván azok tudnák elmondani ezekről a táborokról, akik részesei voltak a valóságban is, vagyis a résztvevő gyerekek. E vallomások híján is árulkodnak azonban a képek – akár a boldog, átszellemült gyerekcsoportok, akár a szerep-komoly, vagy éppen a táborzárás szomorúságát érzékeltető felnőtt portrékat szemlélem.

Mi lehet a fantázia-táborok egyik lényeges vonzereje? Azt gondolom, hogy olyasmit tesz, ami a legfontosabb, játékkal nevel, oktat. Voltaképpen önfeledt szabadság-idő ez a tábori létezés, mégis komoly munka, amelyet egyáltalán nem érznek tehernek a benne részt vevők. Felfedezések, kalandok, a személyiséget tükröző-erősítő társak, a megtartó közösség fontos pillanatai köszönnek vissza a naplók lapjairól. És mérhetetlen szeretet.

A kötet szerkezeti felépítése – a napló – társnapló párhuzamos megjelenése – ad némi izgalmat, nem könnyű rátalálni a jó módszerre, hogy hogyan is értelmezhető a legfontosabban. (Miatán az első ismerkedéskor ide-oda belekapva a szövegekbe, jó nagy – ám izgalmas – káosz alakult ki a fejemben, azt a megoldást választottam, hogy egy-egy napot olvastam el, először a naplót, aztán a társnaplót.)

A táborok – a részletesen ismertetett és az utalásokból kirajzolódó táborok – nagyszerűségét nem csupán a keretjátékok átgondoltsága, a részletek kidolgozása, de az elkötelezett felnőttek odaadása is adja. A megvalósítások sikerét kereshetjük a gondos előkészítésben, a felnőttek fantáziájában és műveltségében, valamint abban a mérhetetlen játékos kedvben, ami a leírásokból kiviláglik.

Méltatlan volna azért dicsérni őket, ami alapkövetelmény lenne (átgondoltság, felelősség stb.). De ha a tapasztalatokra, és a hétköznapi megvalósított rengeteg és általános igénytelenségre, a nyári gyermekmegőrző táborokra – és az „ússzuk meg baj nélkül” pedagógusaira – gondolok, akkor nyilvánvaló, hogy nem azokkal kívánom összehasonlítani a parádi táborokat... Esetükben – a legjobbakkal, a lelkesen megvalósított és élményszerű többivel, tehetséggondozó és kalandtáborokkal párhuzamba állítva is – különös és kivételes dologról van szó.

Lenyűgöző lehet részesévé válni ennek a folyamatnak.

A kiadvány gazdag fotóanyaga nem csupán dokumentáció az eltelt évekről, de fényes bizonyítéka az utánozhatatlan hangulatnak, s számos részletében vizuálisan rögzíti az igen körültekintően végzett szakmai munkát.²

Nem vagyok feltétel nélkül bizonyos abban, hogy ezek a táborok „másolhatóak” – nyilván több olyan apró momentuma van, ami erősen személyhez kötött –, de hogy ilyen példákat kellene – hasonló részletességgel és átgondoltsággal – rögzíteni és közzétenni a szakmai munka fejlesztése végett, abban bizonyos vagyok.

A napló – társnapló oldalain igaz játék rajzolódik ki, amely nem kívánja hamis illúziókba ringatni a gyerekeket. Úgy kínálja fel számukra a „mint-ha” állapotot, hogy az szabad és tudatos állapotot eredményez, a szerepbe-lépés és a hétköznapi élet váltakozását rítusokkal különítve el. Játsszunk, amikor egy nemzetség részévé válunk, de tudjuk, hogy játszunk... Nem kell lemondanunk a zuhanyo-

² A HOL-MI rendezvény kapcsán alkalmam nyílt megtekinteni a táborokról készült filmet is – ami tovább erősítette bennem a fent leírtakat.

zásról, csak azért, mert a játék idejében nem volt zuhany... Ez legalább annyira egészséges, mint a spontán játék, amelyben megsütjük a homoktortát, de nem várjuk el, hogy valóban megegye a nagy. (S feltehetően egyetlen gyerek személyisége sem esik a szerep áldozatául, míg egy magányos számítógépes játéknál már ez is előfordulhat.)

A *Csodaszarvas tábor* – akárcsak a kötetben említett előzőek – időutazásos fantázia-játék. A felkínált kerethez a gyerekek bizonyos történelmi alapismeretek (ezek sokszor csak foszlányosak) alapján csatlakoznak, de a tábori idő végére érzelmileg megérintve, magasabb szintű tudással rendelkeznek a keret koráról, annak emberi (érzelmi) vonatkozásairól és tárgyi emlékeiről, amely tudás jobban elmélyül, mint a tanórán elsajátított ismeretek. Számomra különösen vonzó a szertartásokkal való találkoztatás – saját gyakorlatomból tudom, hogy az elmúlt évtizedek gyermekei a legnagyobb veszteségeiket éppen a szertartások kiürülésével, azok hiányával szenvedték el. Nem feltétlenül valódi szertartásokra gondolok itt, de a mindennapok rendjétől a közös étkezések öröme át az ünnepig sok minden felöltik bennem. Korosztályom tagjai még emlékeznek talán a *Söderpartira*³ – amiből ma is csak elvétve találunk –, ahol mindenki kipakolhatja, *ami a szívét nyomja*. De az utánunk jövők többnyire már „csak közönséges vacsorákat” éltek meg.

Hát ilyen szertartás maga a tábor, egy olyan „söderparti”, ahol mindenki figyel a másokra, mindenki tartozik valahová és valakikhez, és ahol közösen kell megoldani feladatokat. Nem is hinnénk, hogy a gyerekek számára mennyire megnyugtató dolog megtapasztalni a közösség megtartó erejét, és a bizalmat, amit a rájuk figyelő, őket szeretettel vezető felnőttek iránt érezhetnek.

Nyilván nincs értelme elmesélnem, hogy a tábor hogyan épül fel, ezt elmondják a naplók. Én arról szeretnék szólni – ezzel ajánlva a kötetet az érdeklődők figyelmébe –, hogy milyen természetességgel, s az öntömjénezés legcsekélyebb jele nélkül írják le a munkájukat a szerzők, a folyamatot, amelynek sok felnőtt is önfeledt részese. Mennyire nem a munka, hanem inkább a játék a domináns.

Rendkívül jó és hasznos az elképzelés azon része is, hogy komplexen – több művészeti ágra épülő, de egyszerű élettapasztalatokat is gyarapító készségek kapnak hangsúlyt a tevékenységben. Így lehet magától értetődő velejárója a madár-megfigyelés ennek a keretnek éppúgy, mint a sámándobok készítése és megszólaltatása, a tábortűz

melletti ének és a viseletkészítés, az ügyességi játékok és a táncok.

Ha jól belegondolunk, a legnagyobb ötlet, hogy ezt a tanulási folyamatot szünidei tábornak álcázzák.

Mi köti össze a köteteket? Ahogy már említettem, alapvetően a játék, amelyet a kíváncsiság motivál. Nincs ez másként a harmadik kötet esetében sem.

„Itt születtem én ezen a tájon...”

A kötet *Csizmadia Ilona* műve, a cím már első hallásra is utal az irodalmi, történelmi és helytörténeti játék témájára. Hiszen az, mi is lehetne más, mint Petőfi és kora, méghozzá a 2008/2009-es Petőfi év kapcsán. (A játék minden évben ugyanúgy felidézhető, az évforduló csupán az életre hívója volt.) Talán ez a leginkább oktatás-központú, vagyis itt lehet a legtöbb kötelező ismeret átadásának módjait megtalálni. Ugyanakkor számos más formában is felhasználhatók a tapasztalatok, megemlékezések, ünnepélyek, vagy csupán a tanítási órák során is.

A témaválasztás – Bács-Kiskun megyéről lévén szó – a helyi kötődéseket erősíti, de módszertani jelentőségét az adja, hogy országosan használható anyaggá válik, függetlenül az emlékévtől.

A játék mindig jó dolog. A közösségi játék tán egy fokkal jobb; ez a játék lehetőséget nyit többféle képesség, tehetség megmutatkozására, és – mert hogy ez sem megvetendő – bizonyos ismeretek összehasonítására is alkalmat ad. Összetettsége folytán egyszerre tekinthetünk rá, ha úgy tetszik, tanulmányi vetélkedőként és kreativitásunkat is bizonyító művészeti eseményként is.

Vizsgálhatjuk összefogásban megvalósuló kreatív lehetőségként, amely alkotások, ünnepi alkalmak, szórakozás formájában is megvalósulhat, s felhasználói, továbbfejlesztői között megtalálhatjuk a könyvtárat, múzeumot, művelődési házat és az iskolát.

A feladatlapok is többfunkciósak, táborokban, iskolában egyaránt használhatók, variálhatók. (Az iskolai munkában kiváltképp jól színesítik a tananyag feldolgozását.) Mindenféle (oktatási, nevelési, drámapedagógusi) szempontból kidolgozottak, kerülnek a sablonokat, alkalmat adnak a kreativitásra. A gyerekek számára lehetőséget nyújtanak szabad asszociációkra, és a tanult ismeretek alkalmazására egyaránt... Vagyis a fantázia birodalmában járatos és kevésbé járatos „játékosok” számára egyaránt rejteneik sikereket.

A játékok szintén variábilisak, érdekesek. A feladatok megfejtéséhez kapcsolódó múzeumlátogatások, előadások több szempontból is hasznosak.

3 Utalás a hetvenes-nyolcvanas években oly népszerű *Svéd gyerekversenek* kötet egyik versére.

Egyrészt önmagukért, a látogatásokért, hogy a gyerekek egyáltalán elmennek ezekre a helyekre, másrészt, mert fejlesztik a fiatalok ismeretanyagát, felelevenítik s étellel töltik meg a már elsajátított tudást. Külön érdem, hogy lehetőség szerint bevonják a szülőket is, ők is érintetté válnak a játék során. A játéklehetőségek – mint minden más igazi játék esetében – alkalmat kínálnak arra, hogy az együtt játszó közösséggé kovácsolódjanak, akár alkalmi társulásokból is.

Nekem tetszik, hogy ennek folyamán olyan ismereteket is fel kell eleveníteni, ami ma már nem követelmény, sőt – például a szépírás... Ma, amikor jószereivel csak a klaviatúrát verik a fiatalok (s mi magunk is), jó visszarévedni a kalligrafikus írásképek korába.

A célkitűzések között szerepelt, hogy a játék aktív ismeretszerzésre, valódi felfedezésekre adjon alkalmat. A könyv bizonyítja, hogy ez teljesült. Ahogy Bajtai Mária ajánlójában olvastuk: „Közösségi” és „játék”, élményszerző ismeretszerzés és -bővítés volt ez a sajtós megemlékezés, ünneplés a szó legnemesebb, legértelmesebb értelmében! Követésre, tanításra és másolásra, megismerésre méltó!” Ennél többet én sem mondhatok.

Összegzés

Mostanában sokszor rossz a kedvem, nem mindig látom derűsen a jelent, hát még a jövőt. De ennek a három kötetnek a lapozgatásakor – s még inkább itt, a rendezvényen, látva és tapasztalva a nagyszerű légkörű munkát – meggyőződhettem arról, hogy nincs veszve semmi.

Az elkötelezett emberek mindig képesek a megújulásra. S amíg Kecskeméten is ilyen „emberi erőforrások”, ilyen személyiségek mozgatják az életet, mint akik az Ifjúsági Otthon és tágabb munkatársi körében, a drámapedagógiai műhely szellemi erőterében vannak, addig reménykedhetünk a „Sóderpartis” táborokban, a fényességgel teli versmondó versenyekben, s még sok, remek hangulatú közösségi játékban.

(Kulcsár Marianna: *Versmondók találkozója* – módszertani kiadvány. Kecskeméti Ifjúsági Otthon, 2011.)

Józsa Katalin – Tegyi Tibor: *Fantázia drámajátzó táborok Parádfürdőn*. Napló – Társnapló – módszertani kiadvány. Kecskeméti Ifjúsági Otthon, 2011.

Csizmadia Ilona: *„Itt születtem én ezen a tájon...”* – módszertani kiadvány. Kecskeméti Ifjúsági Otthon, 2011.)

